DEO
ET. MAGNIF. JCTORUM. ORDINE.
ANNUENTIBUS.
SUB. PRÆSIDIO.
BURCHARDI. HENRICI.
TILEMANNI. D. ET. ADVOCATI.
EXCELLENTISSIMI. PATRONI. AC.
PRÆCEPTORIS. MEI. PROLIXO. OBSERVANTIÆ. CULTU. JUGITER. SUSPICIENDI.

DE CONTRACTU SOCIDÆ.

QUO. VULGO.
Eiſerne Schaafe oder Kühe
CONSTITUI. DICUNTUR.
IN. PERILLUSTRI. ATQUE. FLORENTISSIMA. PROPTER. SALAM.
ACADEMIA.
V. NON. OCTOBR. H. L. Q. CONSVETIS.
PUBLICE DISPUTABO.

BERNHARDUS JACOBUS Wieſe/
AUTOR ET RESP.

JENÆ, Typis Nisianis, A. S. R. cIↃ IↃc LXXII.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

laximè Reverendo, Ampliſſimo atque
Excellentiſſimo

N.HENRICO MULLERO,

Th.D. & Prof. Publ. Roſtoch. & Superintendenti Meklenburgico longe meritiſſimo;

Admodum Reverendo

.MATTHÆO WISEO,

ſtori & venerandi Miniſterii Neo Brandenburgici Seniori graviſſimo;

ominis Affini & Patri jugi devotionis cultu obſequiosè colendis

Leviculum hoc ſtudiorum Academicorum documentum

obſervantiſſimè offert

BERNHARDUS JACOBUS WISEUS,
Not. Publ. Cæſ.
AUTOR.

Digitized by Google

DISSERTATIONIS DE JURE SOCIDÆ,

Præloquium.

EGregium eſt illud Juſtiniani *in l. unic. C. de dedit. libert. tollenda.* Nos, inquit, qui veritatem colimus, ea tantummodo volumus in LL. noſtris obtinere, quæ re ipsâ obtinent. Quomodo non tàm ſubtiles & ſupervacuas obſervationes, (quales uti habetur *in l. 4. §. 6. C. de Recep. Arbitr.* jam diu ab Aulis receſsêre) quam inutiles otioſorum diſputationes & quæſtiones, (quarum Catalogum benè longum refert *Hering. tract. de fidejuſ. cap.* 10. *n.* 102. *cum tribus ſeqq. & noviſſime Dn. Finckelth. in obſ. Pract. præf. ad lectorem n.* 12.) è Juris prudentia noſtra excluſas & tantùm non eliminandas voluit; quod videlicet iis plerumque ſeſe ho-

Digitized by Google

mines prodant, eorumque protrahant in lucem vel ſimplicitatem vel curioſitatem vel latentem animi morbum. Nos igitur, quos veritatem & legum & juſtitiæ ſequi veſtigia oportet *arg. l. 13. C. de ſentent. & interloc. omn. jud.* omnia ex doctrina D. Juſtiniani, noſtraque utilitate, quam utique magnam futuram, adeoque vel publicæ (ſi qua fortaſſe modica ex præſtigiis illis verſuti juris, *uti verba ſonant in l. 28. in fin. C. ad l. Juliam de Adult.* exurgere poteſt) præferendam credimus per *l. 1. §. ſunt qui putent. 6. in verſ. plerumque enim utilitas ſvadet, ff. ne quid in flum. publ. gloſſ. & Canoniſtæ in capit. bonæ memoriæ de poſt. prælator.* metientes, noſtrisque non tàm ſtudiis quam tempori, quod in omni actione obſervatu pulcherrimum eſt per *Nov. Leon.* 109. conſulturi, Diſputationem hanc Theoretico Practicam (quale ſtudium optimè & neceſſario conjungitur, ut *habet Reiuking de reg. ſecul. & Eccleſ. lib. 2. Claſſ. 2. cap. 11. n. 70.*) Sepoſitis aliis juris controverſi materiis, pro ratione temporis & ingenii Speciminis Academici loco publicæ eruditorum cenſuræ ſubjecimus. Tu vero, candide lector, ſi quid rudi Minerva propoſitum reperis, veniam largire, & imbecillitati humanæ, quippe quæ naturaliter ineſt,

juxta

juxta monitum Sacratiſſimi Imperatoris *in l. 2. §. 14. C. de vet. jur. enucl.* adſcribe. Priusquam autem ad rem ipſam nos accingamus, ductu Juſtinianeo laudatiſſimo jam *alleg. l. 2. in pr.* ad Divinæ immortalitatis præſidium reſpicimus, & Summo Numine invocato, Deum authorem noſtrique exercitii Præſulem fieri optamus, ex hoc enim ſequitur bonum principium melius medium & finis tandem Deo acceptabilis. Benè enim univerſa tunc geruntur ſi Principium rei fiat decens & amabile Deo. *Nov. 6. in pr.* Sit itaque

MEMBRI PRIMI

An res ſit

SECTIO I.

Sitne conventio ſeu contractus Socidæ necne?

ET quidem, ut hinc ordiamur eorum quæ in quæſtionem venire ſolent, Cic. Quint. & Hermog. tria fecerunt genera *An res ſit*: *Quid ſit*; & *Qualis ſit?* Horum primum *in conjectura*, alterum *in definitione*

Digitized by Google

tione & tertium *in ratione & partium diſtributione* poſitum eſt. An autem res ſit, primo ſemper loco eſt cognoſcendum; quia inutilis eſt labor qui in re, quæ non eſt in rerum natura, conſumitur. Quapropter & nos de conventione Socidæ acturi, ante omnia primam quæſtionem tractabimus. At hujus quæſtionis *authore Cic. in Topicis* quatuor ſunt partes: una cum quæritur, *anne ſit aliquid:* altera *unde ortum ſit:* tertia *quæ id cauſa effecerit:* & quarta *in qua de mutatione rei quæritur.* In his enim quatuor partibus conjecturæ ratio conſiſtit *ſec. Cic. d. l.* Hinc ad primam conjecturæ partem quod attinet, non malè illa quæſtio movetur, ſitne conventio ſeu contractus Socidæ? hoc eſt, an hæc conventio jure defendi & ſuſtineri poſſit, ſi ſc. ita pecora in Socidam dentur, ut caſus & damna animalium in paſtorem transferantur, qua conventione pecora ferrea effici & appellari ſolent Eiſerne Kühe oder Schaafe quod domi-

nium

nium nunquam pereat, aut intereat quemadmodum in iſtis partibus reditus quidam chalybei, ut ſic ſtahlene Gulde vocitantur? Quidam ſimpliciter & indiſtinctè negant. ſic enim Mornatius *ad l. 8. C. de pactis* refert, Jacobum Choartium ſplendidisſimum in ſupremo Senatu Patronum perpetuò ſenſiſſe, contractus ejusmodi eſſe uſurarios. Sic e Caſiſtis Geneſius Minucius Florentinus à Rada, Ordinis Vallis umbroſæ; in compendio ſummæ Cardinalis Toletani de ſeptimo præcepto *cap. 41. in fin.* illicitam & uſurariã proclamat Societatem hanc, niſi inter cætera requiſita, periculum etiam domino relinquatur. *Hæc Societas, inquit, tum demum licita eſt, cum tria hæc ſervantur.* (1) *quod portio reſervata ſit juſta: debet etiam ratio haberi laborum, induſtriæ & expenſarum, illorum, qui ea curant* (2) *quod animalia pereuntia domino pereant, non curatoribus* (3) *ut cum absque negotiatorum culpa ex animalibus lucrum non percipitur, tunc liberi ſint ſocii à lucro domino reddendo. hactenus ille.* Eadem ſeveritate detonat die Fürſtl. Wiertenb. L. O. von Wucherlichen Contract. p. 119. §. it. einen ibi oder wo das Kalb ſtirbt/ daß der Arme daſſelbe bezahlen/oder mit einem andern guten Rinde erſtatten müſſe. *Beſold. Diſp. pecul. ad laud.*

 Ordin.

Ordin. p. 8. th. 24. Et ût hæc opinio plauſibilior appareat, ſequentes à nonnullis adducuntur rationes (1) quod contra LL. Societatis ſit, quæ quodammodo jus fraternitatis continet, ut lucrum quidem, non vero damnum ſit commune, vel, ut alter lucrum tantùm, alter damnum ſentiat, qualis Societas Leonina dicitur *l. non ſi fuerint in pr. & ibi gloſſ. & Dd. l. cum duobus 52. §. quidam in fin. l. 63. in pr. pro Soc. Azo in ſummul. C. eod. n. 9.* (2) Licitam quidem pactionem eſſe, ut non ſentiat damnum is, qui ſolam operam confert, illicitam vero & uſurariam, ut capitale maneat ſalvum ei, qui erogavit, & periculum ejus ad recipientem tantùm pertineat, tàm in pecunia, *capit. plerique & ibi Gloſſ. in verb. negotiatoribus 14. q. 3. Didac. Covarruv. lib. 3. var. reſolut. cap. 2. n. 3. cum ſeqq. Gail. lib. 2. obſer. 24. n. 5. qui opinionem iſtam tanquam veriorem & benigniorem Camer. Imp. quandoque in Socio induſtrio ſolam operam præſtante ſecutam eſſe, teſtatur*, quàm in Socida vel animalium Societate. Dd. ad *l. ſi paſcend. 8. C. de pact.* Hinc *Chaſſan.* uſurarium pronunciat eſſe pactum, quod multos in patria ſua ad inferos abduxerit, ſi quis ità pro certa penſione pecora in Socidam det, ut nunquam ſibi moriantur, *in conſvet. Burg. §. 23. n. 4. & Lælius Zech* injuſtum

eſſe,

eſſe, ait, paciſci, ut ante omnia & priusquam paſtor aliquid ex pecudum fructu percipiat, capita mortua ex fœtibus ſuppleantur, cum hac ratione immortales tradantur quam appellat Socidam ad caput ſalvum à Sixto V. Pontifice in Xvaganti quadam reprobatam, *in tract. de uſur. cap. 7. n. 8. verſ. 5. ſi detur.* Verum alii Dd. diſtinctè & cum apparatu reſpondent, diverſas circa hanc rem pecuariam conventiones diſtinguendo, ut videre eſt *ap. nuper alleg. Læli. Zech.* Socidam enim multis modis inire tradunt (1) per modum locationis & conductionis (2) per modum mutui (3) per modum cuſtodiæ, (4) per modum Societatis. Sed omiſſis his diſtinctionibus & modis de quibus etiam alias principaliter hic non agimus, generaliter ſtatuemus, pactum de periculo & caſibus fortuitis præſtandis, per ſe non eſſe uſurarium, *arg. l. 23. in fin. de R. J. l. 6. C. de pign. act.* Niſi ex accedenti & ob inæqualitatem hoſtimenti mercedis aut remunerationis tale efficiatur, *conf. l. 6. & 29. §. 1. pro Socio. Covarruv. lib. 3. variar. reſol. cap. 2. num. 3.* Ex quibus nunc ſequitur errare *Dn. Rauchbar.* dum *in part. 19. 29.* vereri ſe ſcribit, ne hæc conventio jure defendi & ſuſtineri poſſit niſi ut locatio & conductio ſit. Quæ autem hactenus

Digitized by Google

diximus,ad generale pactum,quo paſtor omne periculum in ſe recipit, plurimam partem reſpiciunt: Sed quia Dd. communiter periculum & damnum aliud faciunt naturale, aliud caſuale,ut habet etiam *P. de Ubald. in tr. de duob. fratribus part. 8.9.19. & Bl. in l. 1. C. pro Soc.* Evenit aliquando, ut paſtores in ſe periculum animalium recipientes caſus naturales ſeu periculum mortalitatis, quod alias ſub periculi generali receptione etiam comprehenderetur, *l. 37. §. 1. de neg. geſt. l. 36. locat.* excipiant, cujusmodi facti ſpeciem proponit & examinat *Grivellus in Deciſ. Dolan. Dec.* 38. Narrat enim viduam quandam mulierem & ruſticam recepiſſe in Socidam ſeu commendam, pro 3. annis, duas vaccas, ad mediam lucri & damni partem, ſub capitali (ſeu æſtimatione) 30. Francorum pacto adhibito, (quod in Burgundia paſſim frequentetur) ut recipiens teneretur, cuſtodire, nutrire & paſcere prædictas vaccas, rite & congruè, easque conſervare & cuſtodire ab omni periculo & fortuna, excepta morte naturali: verba conventionis Gallicè ſic ſonant: *à charge, de garder, nourrir & entretenir les dictes vaches bien ſet deuement, & les garder & garentir de toul. gerit & fortune, ſauf de mort naturelle.*

Con-

Conventione ſic inita, contigit ut duos poſt annos & aliquot menſes bello exorto & ſæviente in Comitatu Burgundiæ An. 1595. vaccæ illæ latrocinio perierint: vocata itaque fuit in jus vidua, ut capitale illud, (nempe 30. Francorum) reſtitueret. Illa vero productis teſtibus probavit ſufficienter, animalia illa fortuito belli caſu, cui reſiſti non potuit, periiſſe, ſine ullâ ſuâ culpâ & negligentiâ; Quæſitum fuit an teneretur? Grivellus arbitratur, in his terminis periculum commune eſſe debere, adeoque mulierem 15. Francos duntaxat reddere teneri per regulam *l. 52. §. 3. pro Soc.* qua conſtitutum ſit quod omne periculum & damnum contingens occaſione Societatis ſine culpa Socii debeat communiter dividi. Sed ut interim de ſententia & allegatione *dicti* §. 3. nihil dicamus utique advertentibus fatendum erit, regulam iſtam hunc caſum qui expreſſum pactum continet, quo paſtor periculum quodcunque extra mortem acciderit, in ſe recepit, nequaquam continere; unde ſequitur deciſionem Grivelli, tàm fragili fundamento innixam, non eſſe recipiendam, utcunque authoritate *Joſeph. Ludovici l. Deciſ. 5. Peruſin. 12. & P. de Ubald. tr. de duobus fratribus part. 59. 24. & part. 8. 9. 10. & 19.* niti

 per-

perhibeatur; cum pacta dant legem contractui & ſi per ſe iniqua non ſint ſtrictiſſimè & ad amuſſim ſervanda veniant ne gratis adjecta videantur. *Covarr. 3. reſolut. cap. 2. n. 2. Mozz. de Soc. in tit. de natur. Soc. n. 11.* Quam in rem etiam paulò ante & rationes, & textus adduximus. Sed replicat *Grivellus d. l. n. 13. & 24.* pactum iſtud quo cavetur, quod capitale ſit ſalvum & quod damnũ in eo contingens caſu fortuito ſit periculo ſolius ruſtici, eſſe illicitum, *per tradita Chasſan. in conſuetud. Burgund. tit. des dreicts & appertenances à gens &c. §. 23. Gloſſa 1. n. 66. Navarræi & aliorum Caſiſtarum.* Siquidem hoc pactum pugnet cum LL. Societatis quæ id non patiantur, ut quis commodum aut lucrum percipiat, damnum autem penitus nullum ſentiat *l. 52. §. 4. pro Soc.* niſi cum pacto iſto interveniat contractus aſſecurationis juxta formam traditam *à Navarr. lib. 5. Conſil. de uſuris conſ. 8. & in enchirid. cap. 17. n. 154.* In hoc autem pacto aſſecurationem adjectam non fuiſſe. Sed majorem Grivelli propoſitionem non eſſe abſolutè veram, omnibus qui penitius rem examinant, pateſcit, & perſpicuè oſtendit *§. 2. inſt. de Soc. verſ. & adeò*, ibi *poſſe convenire, ut quis lucri partem ferat, de damno non teneatur. Huc facit l. 29. §. 1. pro Soc. vid.*

Rauch-

Rauchb. part. 19. 29, n. 45. 46. 47. Cum enim, ut alias, ita his quoque pactis alterari & vitiari poſſit contractus etiam extra naturam ſuam, *arg. l. 24. & l. 26. depoſ.* Et certè ſi pactum hoc per ſe & toto ſuo genere eſſet uſurarium utique nec aſſecurationis pacto poſſet validari: cùm ne juramentum quidem poſſit eſſe iniquitatis vinculum, nec confirmatio ſanare vitium intrinſecæ pravitatis. *Vid. Tabor. in Comm. ad l. 8. C. de pact. cap. 6. n. 6. circa fin.* Ergo hæc conventio per ſe & toto ſuo genere uſuraria dicenda non eſt, ſed tùm demum ſi penſio iſta juſtam exſuperet rationem: ſemper enim ſupremam exceptionem ſalvâ juſtitiæ & æquitatis regulâ, ſubaudiendam eſſe, ſtatuimus. Abſit verò à nobis ejusmodi ſuſpicio, ut defenſione iſtius negotii ullatenus cupiditatibus uſurariis patrocinium præſtare putemur: Illas enim alias toto ſuo genere damnatas optimè ſcimus ex *Reform. Polit. Francfurt. de An. 1577. tit. 10. §.* deſſelben & S. hierauff. Siquidem id tantummodo oſtendere voluimus periculi ſuſceptionem per ſe & generaliter ſumptam, iniquitatem iſtam non parere.

Digitized by Google

Sectio II.

Unde ortum traxerit hæc conventio & quæ cauſa illam effecerit?

ALtera conjecturæ pars eſt de origine conventionis Socidæ noſtræ. Niſi enim de hac nobis conſtet, de quæſtione an ſit, conſtare plene non poteſt: quia ignoratâ rei origine an res illa ſit, plene non intelligitur. De origine autem hujus contractus variæ ſunt variorum opiniones: Alii adſcribunt originem Gallis quod etiam probare videtur Mornacius *ad l. 8. C. de pactis* qui ad *l. 52. §. 1. pro Socio* fuſius id declarat hiſce verbis: Dicimus idiotiſmo vulgari, cheptels de moutons & brebis, qui ſe baillent en Tourraine, Berry & ailleurs, à laboureurs, meſtayers, & autres villageois, qui les nouriſſent & y prennent parc, auec les proprietaires de troupeau. Alii adſcribunt Italis hoc negotium in qua opinione eſt *Petrus Dominicus de Muſſis Nobilis Placentinus in formulari inſtrumentorum, verbo Socida. Lelius Zechius in tract. de uſuris cap. 7. n. 7. ibi: ſed etiam in animalibus quod Italicè Socida dicitur Societas iniri poterit.*

Alii

Alii iterum novum quaſi genus locationis Germanis tribuunt quos inter eſt *Antonius Faber, quem ſequitur Carpzov. part. 2. Conſt. 37. d.* 19. *n.* 4. qui pactionem hanc eo tantum tibicine fulcit, quod conſvetudine & uſu Germanorum ſit approbata. Nos in hac dubietate rerum ſic ſtatuendum putamus non eſſe Socidam inventum proprium & primum Germanorum ſed magis Italorum ſeu Romanorum, à quibus ſucceſſu temporis, poſtquam Romanorum Imperium cum Germano fuit unitum ad Germanos eſt translatum. Notanter diximus *ſucceſſu temporis*, quia non ſtatuimus Germanos à Carolo Magno facta unione coactos fuiſſe omnes Romanorum leges ſuſcipere. Quemadmodum enim olim Germaniæ Regnum antequam cum Romano in unum coaluit corpus non tantùm privata ſed & publica ſua habuit jura in multis à jure Romano diverſa ut habet *Leman. in Chron. Spir. Lib.* 5. *cap.* 4. ita etiam poſtquam Romanum ſuſcepit Imperium eâdem libertate juris ſui uſum fuit, ſubjecit ſibi Imperium atque cum eodem ejuſdem leges; Ex iis itaque quas in obſervantiam reduxit eas ſequimur merito non primæ lationis, ſed approbationis atque nationis reſpectu. Cum

enim

enim circa initium ſeculi decimi quinti in Germania conderentur Academiæ, illæque ad exemplum Italicarum ſeſe componerent, accerſitis præſertim ex Italia Doctoribus & Profeſſoribus; Et verò in Academiis Italicis jus reſtauratum Romanum doceretur; idem jus in ſcholas Germanicas atque ex ſcholis in fora Imperii Germanici ſenſim receptum eſt usque dum expreſſus Maximiliani & Statuum conſenſus accedebat & uſum legum Romanarum concedebat tradente *Leman. in Chron. Spir. lib. 4. c. 21.* Cum hiſce ergo legibus & contractibus Romanis eodem modo ad nos Germanos ſic Socida pervenit, cujus antiquitatis in repub. Romanorum facit nobis fidem conſtitutio *in l. 8. C. de pactis.* Et ſanè ſæpiſſimè nobis mirandi occaſio ſuborta eſt, cur ante Taborem nullus hactenus repertus fuerit, qui negotii hujus frequentiſſimi neque tam ſatis expediti naturam è juris viſceribus erutam, peculiari commentario exhibuerit, omnibus alias quotidianorum thematum gratiam affectantibus. Quamquam enim inſtitutum eorum, qui triviales juris materias in theſes collectas identidem ſub diſquiſitionem ſingularem revocant, haud quaquam velimus improbare; attamen exin-

de

Digitized by Google

de colligi ſanè nequit præſens negotium antiquioribus JCtis tempore Juriſprudentiæ mediæ fuiſſe incognitum. Manet ergo veriſſimum, naturam hujus συναλλάγματος eſſe antiquiſſimam, cujus incunabula reſcriptum in *d. l. 8. ſi paſcenda C. de pactis.* ſatis inſinuat, & ſubinnuit Autorem hujus veriſimiliter fuiſſe Alexandrum, qui primum conſulatum geſſit ſub Heliogabalo, cum quo conjunctus in faſtis reperitur. *Vid. Cuſpianus in Aurel. Caſſiod. Conſules pag. 455.* Ac cum ſub Conſulatu Maximi & Æliani, h.e. anno 226. (juxta Cuſpiniani computatū) interfectus eſſet Heliogabalus, & Alexander Imperium ſuſcepiſſet, denique anno Imperii ſui IV. cum Marcello ſecundum Conſulatum geſſit teſte Cuſpiniano. Hoc apprimè etiam confirmat inſcriptio legis ſequentis d. t., hæc enim eandem habebat, cum hac noſtra ſubſcriptionem, idem quoque conteſtatur inſcriptio *leg. præc. d. t.* quæ in Codice Charondæ, Pacii & Gothofredi his expreſſa eſt characteribus

Idem A Mucattraulio

Et hæc de ſecunda conjecturæ parte. Tertia conjecturæ pars eſt, quænam cauſa noſtrum contractum effecerit; ſed quia de hac etiam in

C præce-

Digitized by Google

præcedentibus duabus conjecturis aliquid egimus, & amplius de illa infra incidenter acturi ſumus; idcirco hoc loco calamum retrahimus.

SECTIO III.

DE

Mutatione hujus συναλλάγματος.

RESTAT ultima conjecturæ pars de mutatione hujus contractus. Vitiat autem & mutat hunc contractum inprimis uſuraria pravitas, de qua ſupra ſectione 1. plus ſatis eſt diſputatum eumque ſingulariter etiam notat *Conſtitutio VVurtenbergica Provincialis ſub tit.* von Wucherlichen und anderen verbötlichen Contracten ibi: Item der einen ſo ein Kühlein oder Zucht-Stier hat/darauff 3. oder 4. Gülden leihet/oder um ein ſolch ring Geld abkauffet/ſo doch das wol halb theils mehr werth iſt/ und darnach ſolchen Armen das Kühlein oder Stier/ um einen ungewöhnlichen Küh-Zins/ oder Rinder-Miethe leihen oder ſtellen/ oder einem ein gemahlte oder Ställerne Kuh (wie man die nennet) oder einen Stotzen im Stall an ſtat einer Kuh ſchlagen vor 3. oder 4. Gülden und Jahrs daraus einen Küh-Zins zugeben/das auch etwan vor ein Küh-Zins jährlich ein Kalb zu geben und den armen Mann andingen/das in ſeiner Futterung zu halten/ biß es ihme Wucher; auch einen Zins oder Rinder-Miethe ertragen/ oder ſonſten ſeinen ohnziemlichen Wucher

da-

damit ſuchen kan; oder wo das Kalb ſtirbt / daß der Arme nichts deſtoweniger daſſelbe bezahlen/oder mit einem andern guten Rinde erſtattē müſſe/ mutat ergo, annullat & annihilat Socidam noſtrā conventio uſuraria ſi penſio juſtam,ut ſupra diximus, exſuperat rationem. Si autem quærat quis, quibus modis hoc poſſit fieri? reſpondendum erit difficile eſſe modum conſtituere in tanta locorum,temporum, perſonarum & utilitatum varietate; ſolere tamen Dd. rem ipſam aliquibus definire regulis tùm communibus tùm peculiaribus. De communibus egit poſt alios *Binsfeld ad cap. navigavti ultimum de uſuris. quæſt. 9.* quo brevitatis ſtudio lectorem remittimus. Speciales vero regulas æſtimandas putamus ex negotii cujuslibet qualitate.

MEMBRI II.
Quid ſit res
SECTIO I.
DE
Etymologia, Homonymia & Synonymia.

HOc jam conſtituto ſc. Socidam in rerum natura revera exiſtere & haudquaquam iniquam eſſe, ſequitur altera methodi quæſtio:

Digitized by Google

quidnam illa ſit conventio. Hæc quæſtio definitionem nominis & rei complectitur. Illa rectè hanc præcedit, quia origo verbi benè impoſita, ex eodem fonte, quo definitio rei profluit; Et nemo res intelligit, niſi prius verba cognoverit, verba enim (*ut Plato in Cratylo tradit*) ſunt inſtrumenta quibus res ſignificantur prout non tantum JCti ſed etiam Philoſophi hinc inde explicarunt. Etymologiam ergo Socidæ quod concernit, non ſecus ac ejus origo à variis variè conſtituitur; communiter autem ab Italis dimanaſſe creditur, quod Itali contractum hunc ἐξοχικῶς Socidam i. e. Societatem pecudum vocare cœperunt *teſte Specul. in tit. de locatione* §. 3. *n.* 8. *ubi etiam formam præſcribit qua confici debeat. Conf. Petrus Dominicus de Muſſis Nob. Placent. in formulari inſtrumentorum verbo: Socida* ibi: *tenere in Socida & Societate usque ad quatuor annos proxime futuros. Lælius Zechus in tract. de uſuris cap.* 7. *n.* 7. ibi: *Sed etiam in animalibus quod Italice Socida dicitur Societas iniri poterit.* Adeatur etiam *VVeſ. in Com. ad l.* 8. *C. de pactis & Tuſch. in Concl. Pr. Lit. S. Concl.* 280. *n.* 43. Unde facilè colligendum eſt quosdam malè duplici CC. hanc vocem exprimere: Soccidam pro Socida appellantes, quanquam & veterum nonnulli ſic, uti videre eſt *ex*

Re-

Repertorio Bertachini in Lit. S. verbo: Soccida animalium & ex recentioribus viri non inferioris ſubſelli teſte *Carpzov. p. 2. conſt. 37. d.* 19. ſic ſcripſerunt. Italos Scholaſticos Doctores ſpecialius allegat hujus denominationis authores *Argentræus ad Art.* 263. *n.* 1. *conſve. Britan.* qui per paronymiam inde etiam fecere Socidanos i. e. commercii iſtius Socios. Ex quibus autoribus & illud (quod ad Homonymiam poteſt referri) obſervare licet, Socidam partim Doctoribus accipi pro illo negotio, quod per Societatem contrahitur, & aliquando cum appoſito effertur Socida animalium *ut apud Angel. de Clavas. In ſumma Angel. verbo Societas cap.* 2. *n.* 1. partim etiam pro omni genere contractus circa animalia celebrati ſive per locationem ſive per depoſitum aut aliam formam conventionis conſtituatur *Muſſis d. c.* 78. *in pr.* Quod concernit tandem Synonymiam vulgo Socidam quoque vocant commendam, cui quodammodo convenit Germanica illa appellatio das Vieh verſtällern/austhun in Pacht *Vid. Salmaſium de fænore trapezitico p.* 516. Qua tamen voce depoſitum magis quam locatio ſignificatur *Anton. Faber. in Cod. ſuo de locatione defin.* 5. *n.* 4. Commendare enim alibi pro deponere uſurpatum

 no-

notat *Bart. & cæteri in l. 9. C. depoſiti l. 24. ff. depoſiti l. 186. de V. S.*

SECTIO II.

DE *Definitione reali.*

HUc usque de definitione nominali: ſequitur nunc definitio realis, in cujus determinatione non immerito provocamus ad regulam juris communem, omnem definitionem in jure eſſe periculoſam *l. omnis definitio* π. *de R. J. Schneid. ad* §. 4. *Inſt. de actionibus n.* 13. Sanè enim cum negotii tam difformis (ut noſtri loqvuntur) rotunda vix dari poterit generalior ut conſtituatur utique neceſſe erit. Forſan autem cum modi contrahendi tantopere variẽt ſic deſcribi Socida poteſt, *quod ſit contractus innominatus inter Dominum & paſtorem de pecoribus initus, ut pro cura & paſtura fœtus eorum portionibus, quibus placuit, dividantur, vel aliud lucrum aut damnum & caſus rependantur. Dix. 1. notanter Socidam eſſe contractum* ut excludatur opinio ſtatuentium Socidam eſſe pactum nudum, hic enim non eſt pactum nudum ſed rei traditione & implemento veſtitum, non enim, inquit Papinianus *in l. 8. ff. de præſcript. verb.* videtur nudum

dum pactum interceſſiſſe quotiens certa lege dari probatur ſ. cum res ſubeſt, *Cujacius ad d. l.* 8. (2.) *Diximus cum additamento: Socidam eſſe contractum innominatum; ratio, quia non habet ſuum nomen arg. l. 1. §. 2. ff. de rerum permut.* At poſſet quis regerere, quod nomen habeat ſc. Socidæ. Reſp. hoc nomen eſſe commune aliis contractibus etiam conveniens, ad exemplum permutationis. Suum verò nomen i. e. proprium habere oportet ut contractus dicatur nominatus *l. 7. §. 1. ff. de pact. Merillus VIII. Obſ. 35.* Hinc ergò negotium noſtrum non incidit in contractum nominatum locationis, quia pro opera paſcendi nulla merces eſt conſtituta; neque enim partus pecorum loco mercedis poteſt conſtitutus dici, quia in locatione merx debet eſſe certa *pr. Inſt. locati.* At partus pecorum ſunt incerti. Nec (2.) in emtionem, quia paſtor non emit ulla pecunia partem fœtus §. *pretium tertio Inſt. de emt. & vend.* Nec (3.) in venditionem quia dominium non transfertur pretio. Nec (4.) etiam Societas contracta eſt, cum nihil in commune hic paſtor ponat, neque de Societate fuerit actum, nec res, h. e. ipſa pecora communicantur, ſed tantum fœtus eorum certis portionibus dividuntur. At fructuum communicatio non arguit rem princi-

pa-

Digitized by Google

alem communicatam eſſe; *Alexander 2. Conſil.* 8. Manet ergo verum, contractum noſtrum ſſe innominatum, quia ut *Hottomann. tradit* æc cōventio incidit in articulum, facio ut des, Nam ut *ex latere paſtoris ſ. ruſtici animalia recipien-is* negotium geritur, facio ut des; ita ex *Domini latere* negotium geritur, do ut facias. Fœtuum enim partem donat paſtori ut pecus paſcat, ſeu ſuſcipit pecora paſcenda ut fœtuum partem ferat, & quandoque etiam omne damnum & caſum fortuitum in ſe recipiat, ut hinc recte naſcatur poſtmodum actio præſcriptis verbis. Nec eſt, cur quis autumet, adhuc rationem dubitandi ſupereſſe, etiamſi vel maxime concedatur negotium hoc in contractum innominatum incidiſſe; ſiquidem his contractibus pœnitentiæ locus ſit, utut ex una parte implementum eſſet factum. Reſponſio in facili & expedita eſt: *licet diſſentiat Dn. Carpzov. Jurisp. forenſ. p. 2. conſt. 33. def. 23. num. 5. Dominus Philipp. in uſu practico lib. 3. Eccleg. 71. n. 9. Schneid. Inſt. de oblig. Rub. de contract. n. 14.* Nimirum aſſertum hoc commune à pleriſque omnibus ita accipitur, ut referatur ad eum qui dedit, cui condictio competit: non autem ad eum, qui accepit *Bachov. in not. ad VVeſenb. π. de pact. n. 9. Vasquius*

lib. 6.

lib.6. controverſ. c.59. v. 12. & 20. Is enim accipiendo ad implementum illius contractus ſe præciſè obligavit, *Mantica, Molina & alii, quos allegat Fünſter. de pœnit. th. 43.* Quibus etiam *poſt Duaren. & Donell. Anton. Matthæi Diſp. 7. 26. th. 15.* hanc adjicit rationem, quod is, qui dat aut facit, ut ſibi detur, aut fiat, non ſit obligatus ei, cui dat aut facit. Non deſunt tamen, qui conſtanter Societatem eſſe aſſeverant. Cujacius enim tenet; Sæpe ita coiri Societatem, ut alter pecuniam, alter operam tantum conferat, & lucrum tamen communicetur *§. 2. verſ. nam & ita J. de Societ. l. 1. in fin. C. pro Soc.* Si ergo dederis pecora paſcenda, ut fœtus ſint communes, inquit, Societas contrahitur *Donellus autem in Com. ad d. l. 8. C. de pact.* cum diſtinctione & alternatione quadam hoc aſſerit; eſſe ſc. & Societatem; ſi nudum conſenſum reſpicias: & contractum innominatum facio ut des, ſi pecorum conſideres traditionem. Opponit autem Cujacius pro ſtabilienda ſua ſententia nobis (1) autoritatem *Juliani in l. 13. §. 1. de P. V.* qui *Lib. XI. digeſtorum ſuorum ita deſiniiſſe fertur*: Si pecus paſcendum tibi dedero hac lege, ut ſi poſt certos, annos veniiſſet, pretium inter nos communicaretur: tum Societatem contractam videri, com-

 pete-

petere igitur pro ſocio actionem. Ad quod Reſp. à diverſis malè fieri illationem. Eſt autem diverſitas horum caſuum planè palpabilis: ſiquidem *in d. l. 13. §. 1.* agitur de communicatione rei principalis, aut (quod idem eſt) pretii ipſius rei diſtractæ: Hoc autem caſu res principalis (grex pecorum) planè in communionem non venit, ſed indiviſa manet in dominio prioris domini: & ſaltem acceſſio fœtuum in diviſionem vocatur atque deputatur. Opponit (2) *l. ſi merces 25. §. vis major 6. ff. Locat. ubi dicitur Colonum partiarium quaſi Societatis jure & damnum & lucrum cum domino fundi partiri.* Sed reſponſio latet in voce quaſi; non enim negatur hoc affinitatem habere cum Societate: ſed negatur proprie & ratione initii Societas (quemadmodum etiam diſertè *poſt Bartol. ſcribit A. Faber in rationib. decid. ad d. l. 25. §. 6.* ibi: nego, agi poſſe pro Socio, cùm non ſit verè, ſed ſimultudinariè tantum contractus Societatis: revera autē contractus innominatus, ex quo alia nulla, quàm p. v. actio naſci poteſt. Opponit (3) *l. cum duobus 52. §. 2. verſ. ſi in coeunda 2. ff. pro Socio.* Ubi definitur, cum quis pecus in commune paſcendum dedit, alter verò artem operamve pollicitus ſit quærendis fœtibus, Societatem coitam. Reſp.

ſicut

Digitized by Google

ſicut ſemper obſervandum eſt in contrahendo, quid ab initio inter contrahentes ſit geſtum, & illud pro cauto habendum *l.* 38. ibi: *ex eo, quod inter contrahentes actum eſſet A. mandati.* 34. *de R. J. l.* 3. *verſ. nam in contrahend.* de rebus creditis. Ita etiam hic videndum, quid ab initio actum ſit. Nam ſi ab initio actum ſit, ut alter pecus, alter vice pecoris operam conferret, animo Societatis contrahendæ; jam in nullo dubio relinquitur, quin initio Societas coita ſit *l. ſi. margaritam* 44. ibi: *ſi animo contrahendæ Societatis id actum; pro Socio* quia uterque aliquid principaliter in commune contulit, prout & pecus eo ipſo commune eſt effectum. Per ultima denique verba definitionis noſtræ inter dominum & paſtorem de pecoribus initus &c. Socidæ noſtræ cauſa efficiens, ſubjectum, objectum, forma & finis adumbratur, de quibus omnibus tamen in Sect. ſeq. pluribus agetur. Sit ergo

MEMBRI III. ET ULTIMI

Qualis res ſit.

SECTIO I.

DE

Efficiente cauſa Socidæ.

Digitized by Google

SUperioribus partibus noſtræ diſputationis actum eſt de quæſtionibus *an ſit : item quid ſit Socida*, nunc paucis etiam explicabimꝰ ultimam methodi quæſtionem, *qualis ſit & quamnam habeat naturam propriam* noſter contractus. Illam autem melius non poſſumus cognoſcere, quam ex notisſimis cauſarum figuris, cauſa efficiente nempe, objecto, forma, fine & effectu, his enim expoſitis qualis ſit Socida & quamnam habeat naturam, ſatis conſtabit. Et quidem ut de cauſa efficiente Socidæ primò agamus, eſt hæc vel remota vel propinqua. Remota poterit ex *Memb.* 1. *Sect.* 2. deſumi, ex qua conſtat vigore *l.* 8. *C. de pactis* primùm æque hunc contractum, ut alia negotia civilia, ab Imperatoribus Romanis eſſe introductum. Quod concernit propinquam cauſam, ſunt perſonæ contrahentes ut eſt dominus pecorum qui ſubjectum concedens & ruſtici, villici, & paſtores, qui ſubjectum recipiens appellantur. Dominum quod attinet nihil intereſt, num nobilis ſit, num ignobilis, nec enim diverſum quid eſt in cive & ruſtico, quibus ſc. hi contractus æque ſunt liberi licitique, quam nobilibus, modo ſint alias jure habiles: Imo hi magis quam illi à negotiis mercaturam redolentibus aut lu-

cri aucupium præ ſe ferentibus arcentur *l.3. C.de commer. & mercat.* Cæterum & obſervandum circa recipientes quod non ſemper uni in individuo animalia tradantur, ſolent enim aliquando etiam tradi Monaſterio Eccleſiæve pro certa annua penſione, quæ pro ſingulis animalibus aut omnibus ſimul, interim dum vivit ſolvatur ei, qui illa tradit *Vid. Molinam de contract. Diſp. 420. n. 7.* Et hæc de cauſa efficiente.

SECTIO II.

DE

Objecto Socidæ.

POſtquam in cauſa efficiente & ſubjecto hujus contractus ſatis oſtendimus, quinam pecora poſſint dare in Socidam vel accipere: ſequitur, ut ejus objectum explicemus: ut ita intelligamus, quænam res hujus negotii objectum adæquatum eſſe poſſit. Parum enim cauſæ efficientis & ſubjecti cognitio nobis prodeſſet niſi quoque objectum cognitum haberemus, quænam res hic inter contrahentes dari & accipi queant, quia ex eo non leves hujus συναλλάγματος utilitates dependent Nam materia contractus ſublata ſimul omnis ejus tollitur utilitas, & reliquis cauſis locus eſſe

Digitized by Google

nequit: quia niſi ſit materia, nec cauſa efficiens agere, nec ad formam materiæ imprimendam perveniri poteſt. Sunt ergo objectum hujus negotii pecora eorumque fœtus, illa quidem paſcenda, hi vero communicandi. Pecorum autem ſeu pecudum appellatione quid intelligendum ſit, notum eſſe puto ex *l. Aquilia*; ſc. veniunt intelligendæ quadrupedes, quæ gregatim paſcuntur §. 1. *Inſt. ad l. Aquil. l. 2. §. 2. eodem* ab eaque appellatione non quidem jumenta excluduntur *l. 38. §. 4. ff. de ædili. edi.* Sed beſtiæ idemque canes §. 13. *Inſt. de l. Aquil.* Etſi enim hi non ſint feræ beſtiæ, tamen non ſunt pecudes, namq; ſub cuſtode non gregatim paſcuntur, ut eſt notisſimum. Continentur autem pecorum appellatione nominatim & in ſpecie, equi, muli, aſini, oves, capræ & boves, de ſuibus olim fuit dubitatum §. 1. *Inſt. d. l. Aquil.* fortè ideo, quia non æquè ut ceteræ pecudes onera geſtando, lana lacteque uſum præbent *vid. Harprecht. in Com. ad d. l. §. 1. Bachov. ibidem* nec perinde ut aliæ pecudes gramine & viridibus pabulis commodè aluntur, ſed ut Columella ſcribit, maximè hordeo, faba, & cætero frumento indigent, uti poſt *Hottomannum Harp. d. l. oſtendit.* Verum his non obſtantibus, quia ſues etiam gre-

Digitized by Google

gregatim paſcuntur ſuumque ſubulcum habent, utilitatemque inſignem æque ut alia animalia per fœtum afferunt, obtinuit, præprimis quia rationes præmiſſæ non adeo ſint ſtringentes, ſues quoque pecoribus annumerari. Et hæc quæ dicta ſunt ferme ab omnibus approbantur, præprimis quia certo jure ita definita ſunt. De anſeribus tamen, gallinis, columbis, ut & pavonibus dubium poſſet moveri: quanquam enim de his quoque pacta talia iniri poſſint, atque anſeres etiam gregatim paſci ſoleant, eorumque ſint peculiares paſtores, dicti anſerarii, tamen appellatione pecudum non continentur, ſed animalium generaliore *§. 15. & 16. Inſt. de Rerum diviſ.* ſeu avium ſpecialiore *l. 66. ff. de legatis 3.* Cæterum licet doctores in hac materia pecora etiam diſtinguant in animalia groſſa ſeu groſſioris generis & minuta uti *ex Colleg. Argent. Dn. Juſti Mayeri videre licet in tit. ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur th. 4.* tamen illam diſtinctionem hic parum vel nihil curamus.

SECTIO III.

DE

Forma Socidæ.

VIdimus *in præced. Sectionibus* quibus modis ratio-

ratione objecti & cauſæ efficientis contractus Socidæ ſeſe habeat, nunc forma Socidæ ulterius explicanda eſt, ut poſtquam cognovimus, quibus modis cauſa efficiens in materiam agat, tandem etiam intelligamus, quam formam illi materiæ tribuat & quæ revera hujus contractus celebrati forma dici poſſit. Eſt autem notandum, quod forma hujus conventionis vel reſpiciat negotium principale, vel pacta adjecta. In principali agitur de dominio aut communicando aut non communicando; de priori caſu non agimus principaliter, quia potiſſimum exinde emergit contractus aliquis nominatus. Quod ſi ergo dominium non communicatur dum illud vel dominus ſibi retinet & reſervat, vel in paſtorem transfert, & hoc caſu, ut ſupra diximus, erit contractus innominatus, do ut facias, ut ait *Alciatus ad l. 8. C. de pactis num. 5. & 10.* addita illa ratione, quod in eo pecore nullam amplius communionem prætendere poſſit is, qui tranſtulit; idque etiam de eo caſu intelligit *VVeſenb. in Com. ad l. 8. C. de pactis* quo dominium ſic transfertur, ut tamen paſtor ad certam fœtuum & aliorum emolumentorum præſtationem & finito tempore determinato gregis ſuppleti redditionem teneatur. Et

licet

licet affinis hic contractus videatur locationi conductioni, ab ea tamen multum differt (1) quod à datione hic contractus initium capiat & per eam demum perficiatur & obliget (2) quod quodlibet factum, etiam quod locari non poteſt vel ſolet, hoc contractu promittatur *arg. l. 5. §. 2. verſ. quod ſi tale ff. de præſ. verbis.* Quod ſi igitur pro tali facto quod locari ſolet certa initio merces conſtituta eſt, erit locatio conductio: Sin verò vel tale factum non ſubeſt, vel certa merces in re fungibili non conſtituta, ſed detur res quælibet ut fiat aliquid, ex illa datione alter obligetur, tunc initur contractus do ut facias, ut hic loci fit. Pacta adjecta quod attinet, concernunt illa vel commoda vel incommoda & onera. Commoda veluti ut fœtus naſcituri etiam inæqualiter dividantur. Quamquam enim vulgares ſeu communes Societatis leges & regulæ in re dubia vergant ad æquas bonorum communium portiones; tamen expreſſa conventione aliud induci poſſe conſtat. Onera ſunt vel laboris aut curæ, vel impenſarum, vel periculi: poſſe enim periculum capitalis totum, vel partem ejus rejici in illum, qui operas & induſtriam apponit, certiſſimum eſt, modo gravamen hoc ſufficienter compenſetur vel conceſſione majoris partis fructuum, aut lucri, quam alioquin ipſi eſſet debita, vel alia qualibet ratione; Eoque fine etiam communiter traduntur ruſtico animalia æſtimata, ut conſtet, quantum pro uno quoque ſolvere debeant, ſi pereant.

SECTIO IV.
& ultima.
DE
Fine & effectu Socidæ.

SEquitur tandem finis & effectus hujus negotii annotandus. Finis autem poterit æſtimari, tam ex parte domini, quam ex parte ruſtici & paſtoris. Nimirum dominus pecorum cuſtodiam gregis & fructum reſpicit, paſtor vero vel ruſticus pro labore præmium. Dominus paſtorem pecora ſua rectius curaturum iri credit, atq; ſi mercenario ſimplici eadem paſcenda commiſiſſet; paſtor verò uberiorem fœtuum proventum ex hoc pacto ſe percipere poſſe ſperat.

Quod effectum concernit, erit ille obligatio & exinde profluens actio. Obligatio iterum vel reſpicit commoda vel onera: utroque caſu quod in conventionem deductum eſt, venit ſervandum. Obligatur enim quilibet, ut faciat id, de quo convenit, quod probat non ſolum *Carpzov. Conſt. 37. d. 19. & Dn. Richter part. 2. Deciſ. 81. n. 41. ſed & multa præjudicia.* Sic enim in Scabinatu Jenenſi ad requiſitionem Urbani Hiltmanns / Schäffers zu Naſſenburg Menſ. Julii Anno 1620. pronunciatum fuit. Habet ihr des Raths zu Naſſenburg Schäfferey auf drey Jahr um 170. Gülden jährlich Pacht-Geld auf 2. Termin, als Petri Pauli den halben Theil und auf Michaelis die andre Helffte zu erlegen angenommen / dergeſtalt daß ihr für euch und eure Knechte 450. Stuck halten möget / darneben 150. Eiſern Raths Vieh seyn ſolle: Ob nun wol binnen ſolcher Zeit das Kriegsweſen Uberhand genommen / und die Soldaten nicht allein des Nachts in Hürten / ſondern auch des Tages in Feldern / an der Waide / von der Heerde zum öfftermahl euch etliche Schaafe / Hämmel / Jähling / und Lämmer mit Gewalt weggebracht: ſo iſt doch gedachter Rath wegen angeregter 150. Eiſern Schaaf-Vie-

he

he den Verluſt tragen zu helffen unverbunden Von N. W. eodem modo Men. Majo Anno 1629. conſulenti Hermanno Schmieden den Märſchburgiſchen Rath und Secretario zu Blanckenhain reſponſum fuit. Actio, quæ ex hoc negotio oritur, eſt præſcriptis verbis ſeu in factum civilis, daturque illi qui dedit rem contra eum, qui factum promiſit, ut illud præſtet *l. 5. ff. d. præſcr. verbis.*

Quæritur autem quid obtineat, ſi ob caſum non ſequatur factum? Diſtinguimus, aut caſus accidit rei, circa quam factum fieri debuit; aut factum ipſum ſuſceptum directò caſu impeditur; aut perſonæ quid accidit. Prioribus duobus caſibus putarem ceſſare actionem præſcriptis verbis. Conferatur *Struv. in Syntag. J. C. Exerc. XIIX. th. 10.*

Circa poſtremum caſum diſtinguimus; vel factum ſubeſt, quod ab herede expediri poteſt & datur actio contra heredes; vel opera & induſtria ſingularis in facto requiritur, & exiſtimarem dari actionem in factum, qua intereſſe petitur, quod continebit hoc caſu vel tantum, quantum datum, vel minus ſi jam quid operis factum fuerit. Sanè *Weſenbecius* in hoc negotio *ad l. 8. C. de pactis n. 7. & 8.* de genere actionis indagando ſic judicat. Siquidem dominus tradiderit pecora paſtori, inquit, jam habet eum obligatum; quia ex ſua parte re ipſa implevit conventionem, nec ſtetit in meris terminis conventionis. Neque hic locum habet regula; per quem non ſtat, is feciſſe videtur *c. cum non ſtat. 66. de R. J. in 6.* Nam ut detur actio P. V. omninò neceſſum eſt, contractum impletum eſſe. Quod ſi, porrò, nondum tradidit & paſtor recipere detrectet: non quidem habet actionem P. V. quia ex parte ſua nondum implevit: Ideoque Judicis officium nobile

Digitized by Google

le inſtar actionis, hoc caſu poterit implorari *gl. in l. ſi ſoror. 8. ad verb. reſtitui, ubi etiam Jaſon. num. 3. & 4. C. de collat.* Quod illi non eſt denegandum: Cum hic civile ſubſit negotium & uſitatum: ac propter paſturæ utilitatem publicam meritò ad placidorum obſervationem contrahentes à Magiſtratu cogantur: Etenim ubi verba diriguntur ad Judicem, poteſt officium judicis implorari, nec verba legis hic rectè intelliguntur, niſi officium implorari permittas; Quod ſi reſtringas ad caſum impletæ traditionis, jam parum utilitatis lex habebit. *Et hæc Weſenbecius.* Cæterum actio antea dicta P. V. tunc competit, ſi pecora & animalia propria quis dederit, unde ſi aliena fuerint data, alter non tenetur factum, de quo conveniunt, præſtare, ſed ſolum repetere illa animalia poteſt is qui dedit. Et hæc hac vice de nobilisſima illa materia dicta ſufficiant.

Deo Optimo Maximo ſit laus & gloria in ſecula ſempiterna.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE